

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Організація і методика аудиту»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

за темою № 11 - Аудит доходів і фінансових результатів

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 №8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 №1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 №8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління
(протокол від 15.08.2022 №1)

Розробники:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.
2. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Хиль Л.П.

Рецензенти:

1. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», к.е.н., доцент Єфременко А.Г.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції:

1. Особливості нормативної бази аудиту доходів і фінансових результатів
2. Мета, завдання та предметна область аудиторського дослідження
3. Методологія аудиту доходів і фінансових результатів

Рекомендована література:

Основна література:

1. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.
2. Аудит: навч. посіб. / С.І. Дерев'янюк, Н.П. Кузик, С.О. Олійник та ін. — К.: ЦУЛ, 2016. — 380с.
3. Аудит: навчальний посібник / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.
4. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2014. — 500с.
5. Коваль М.І., Михайленко О.В. Аудит: організація і методика.— К.: ВД "Персонал", 2014. — 222с.
6. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років (частина I) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
9. Никонович М.О. Аудит: Підручник. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 748с.
10. Пашкевич М.С. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль [Електронний ресурс] / М.С. Пашкевич, Н.Л. Шишкова ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Електрон. текст. – Дніпро : НГУ, 2017. – 182 с.
11. Пилипенко І.І., Каменська Т.О., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю. Аудит: підручник / За ред. І.І. Пилипенка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. – 643 с.
12. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI (зі змінами та

- доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. №290 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
14. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
16. Рядська В.В., Петраков Я.В. Аудит: практикум. — К.: ЦУЛ, 2018.— 416с.

Допоміжна література:

17. Верига Ю. А. Іщенко В.Л., Гладких Т.В. та ін. Бухгалтерський облік і аудит. Термінологічний українсько-російсько-англійський словник: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2012. — 292с.
18. Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: ЦУЛ, 2010.— 488с.
19. Воронко Р.М., Редченко К.І., Благун І.Г. Міжнародні системи обліку і звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2011.— 522с.
20. Гаркуша Н.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Знання, 2011.— 591с.
21. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. Державний аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. / За ред. Дікань Л.В. — К.: Знання, 2011.— 503с.
22. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Підручник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012. — 544с.
23. Лозовицький С.П. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2011.— 466с.
24. Любенець С.В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. — Львів: Магнолія 2006, 2010.— 261с.
25. Немченко В.В., Редько К.О. та ін. Аудит в Україні: основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту. — К.: ЦУЛ, 2012. — 540с.
26. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика: Навчальний посібник для ВНЗ. — 2-е вид. — К. Алерта, 2012.— 664с.
27. Петренко С.М., Пальцун І.М. Аудит: теорія і практика застосування міжнародних стандартів: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2013.— 520с.
28. Сметанко О.В., Шарапова І.С., Горбачьов В.О., Бурдюг Н.В. та ін. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. / За ред.

Сметанко О.В.— К.: ЦУЛ, 2013.— 456с.

29. Стасишен М.С., Піча Ю.В. Основи аудиту в схемах, графіках і таблицях: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012.— 192с.

30. Суха О.Р. Аудит. Навчальний посібник.— Львів: Новий світ-2000, 2011.— 284с.

31. Труш В.Є., Калінська Т.А., Алексєєва Т.А., Дмитрієнко І.О. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: Навчально-методичний посібник. / За ред. Труша В.Є.— Херсон: Олди-плюс, 2010.— 150с.

32. Утенкова К.О. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Алерта, 2011.— 408с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

33. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

34. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.

35. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua>

36. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtki.com.ua>

1. Особливості нормативної бази аудиту доходів і фінансових результатів

При дослідженні операцій за доходами і фінансовими результатами слід керуватися:

– Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73, в якому визначені мета, склад та принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до признання і розкриття її елементів.

Визнання доходу і достовірність його оцінка — необхідна інформація для відображення її у фінансовій звітності.

Головні принципи підготовки фінансової звітності щодо відображення доходів:

1) принцип нарахування, тобто доходи відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення незалежно від часу надходження і сплати грошових коштів;

2) принцип відповідності доходів і витрат, тобто фінансовий результат звітного періоду визначається шляхом порівняння доходів із витратами, здійсненими для отримання цього доходу.

– П(С)БО №15 "Дохід", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999р. №290, яке визначає методологічні принципи

формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. Воно розкриває порядок визнання та класифікації доходів, їх оцінки тощо.

– Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, затвердженими Наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433, в розділі III якого наводиться зміст статей звіту про фінансові результати.

2. Мета, завдання та предметна область аудиторського дослідження

Метою аудиту доходів і результатів діяльності є встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, об'єктивності, правдивості й законності відображення в бухгалтерському обліку й фінансовій звітності доходів та фінансових результатів і донесення цієї істини через аудиторський звіт до користувачів інформації.

Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні завдання:

- перевірити, чи відповідають показники за доходами і фінансовими результатами Звіту про фінансові результати в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок його підготовки;
- перевірити достовірність показника прибутковості акцій;
- провести зіставлення показників за доходами і фінансовими результатами з відповідними показниками минулого року, з плановими завданнями;
- підтвердити або спростувати інформацію про доходи і фінансові результати діяльності, відображені у Звіті про фінансові результати, аудиторським звітом.

Предметна область дослідження

Інформація про доходи і результати діяльності відображається на рахунках 7 класу та по рахунку 44; в журналі №6 та відомостях до нього; у звітності:

- Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2);
- у рядку 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» Балансу;
- у розділі V «Доходи і витрати» форми №5.

Джерела інформації: наказ про облікову політику, записи в первинних документах, регістрах обліку і звітності за доходами і фінансовими результатами; акти та висновки попередніх перевірок.

3. Методологія аудиту доходів і фінансових результатів

Тест оцінки системи внутрішнього контролю доходів і фінансових результатів

№	Зміст питання
<i>Загальні питання</i>	
1.	<p>Чи відповідає визнання доходів П(С)БО № 15</p> <ul style="list-style-type: none"> - чи передані покупцеві суттєві ризики і вигоди, що пов'язані з правом власності на продукцію; - підприємство не здійснює подальше управління та контроль за реалізованою

№	Зміст питання
	продукцією; - сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена; - чи є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства; - витрати, які пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені
2.	Чи ведуться книги реєстрації замовлень на продаж готової продукції (товарів)
3.	Наявність затверджених преїскурантів
4.	Ким затверджуються преїскуранти
5.	Чи були виявлені випадки реалізації продукції (товарів) без документів на відвантаження
6.	Чи відвантажувалась продукція (товари) пов'язаним особам
7.	Чи відвантажувалась продукція (товари) за бартерним контрактом
8.	Чи здійснюються перевірки визнання доходів згідно П(С)БО № 3, 12, 14
9.	Чи перевірялись критерії визнання доходів згідно класифікації доходів
Облік доходів	
1.	Чи ведеться окремо облік різних видів доходів: - відомості; - картки; - інше
2.	Чи є відповідальні особи за повноту та своєчасність відвантаження товарів (робіт, послуг)
3.	Особи, які розробляють та затверджують цінову політику: - керівник; - спеціальний відділ; - бухгалтерія
4.	Чи укладаються договори на кожний вид реалізації робіт (послуг)
5.	Особи, які дають дозвіл на реалізацію продукції (робіт, послуг): - керівник; - замісник; - уповноважений Статутом
6.	Чи узгоджується з головним бухгалтером реалізація продукції (робіт, послуг) боржникам
7.	Хто приймає рішення про реалізацію продукції (робіт, послуг) пов'язаним особам: - керівник; - спеціально створена комісія; - рада; - інші
8.	Чи вивіряються рахунки-фактури з затвердженими замовленнями по продажі і документами по відпустці продукції (товарів)
9.	Чи звіряються дані аналітичного обліку по формуванню доходів: - з регістрами обліку; - з Головною книгою
10.	Чи ведеться аналітичний облік реалізації товарів (робіт, послуг) та визнання доходів за бартерними угодами

Програма аудиту доходів

№	Аудиторські процедури
	<i>Дохід від реалізації робіт ГП, (Т, робіт послуг), рахунок 70</i>
1.	Перевірка замовлень на продаж, на послуги за книгою реєстрації
2.	Перевірка дотримання калькуляційних цін

№	Аудиторські процедури
3.	Перевірка повноти виписки рахунків-фактур, актів виконаних робіт за книгою реєстрації
4.	Перевірка повноти касових надходжень
5.	Перевірка відповідності документів на відвантаження продукції, на виконання робіт (послуг) затвердженим замовленням
6.	Перевірка випадків відсутності документів із відвантаження чи на роботи (послуги)
7.	Звірення рахунків-фактур із затвердженими замовленнями і документами на відвантаження
8.	Звірення кількості за даними складського обліку й документів на відвантаження ГП, Т
9.	Оглядова експертна оцінка ступеня завершеності виконаних робіт
10.	Перевірка визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані
11.	Перевірка ціноутворення відвантаження ГП, Т чи надання робіт (послуг) пов'язаним особам
12.	Перевірка правильності бухгалтерського обліку продаж, надання робіт (послуг) (кореспонденція рахунків, облікові реєстри)
13.	Перевірка повноти обліку відвантаження чи виконаних робіт (послуг) за бартерними операціями та способом розрахунків
14.	Перевірка повноти відображення доходів за звітний період
Інший операційний дохід, рахунок 71	
1.	Перевірка доходу, отриманого від реалізації іноземної валюти: <ul style="list-style-type: none"> - джерела надходження валюти; - перерахунки валюти на кінець звітного періоду за курсом НБУ.
2.	Перевірка доходу від реалізації інших оборотних активів: <ul style="list-style-type: none"> - реалізація виробничих запасів; - реалізація МШП
3.	Перевірка доходу від операційної оренди активів: <ul style="list-style-type: none"> - перевірка права власності на майно, яке здається в оренду; - терміни здачі в оренду; - умови надання оренди; - дотримання вимог П(с)БО № 14
4.	Перевірка доходу від списання кредиторської заборгованості: <ul style="list-style-type: none"> - причини списання кредиторської заборгованості; - дотримання вимог Цивільного кодексу; - дотримання П(с)БО № 11
5.	Перевірка доходу від одержаних штрафів та пені
6.	Перевірка інших доходів від операційної діяльності
7.	Перевірка повноти відображення доходів за звітний період
Інші фінансові доходи, інші доходи, рахунки 73,74	
1.	Перевірка доходів від дивідендів
2.	Перевірка інших доходів від фінансових операцій
3.	Перевірка доходу від реалізації необоротних активів: <ul style="list-style-type: none"> - оцінка необоротних активів, які підлягають продажу; - перевірка залишкової вартості необоротних активів, які вибувають; - правильності нарахування амортизації; витрат, пов'язаних із вибуттям необоротних активів; - достовірності відображення фінансового результату від продажу необоротних активів; - повноти відображення доходів за звітний період; - відповідності П(с)БО № 15

№	Аудиторські процедури
4.	Перевірка доходу від реалізації фінансових інвестицій
5.	Перевірка доходів від безоплатно одержаних активів
6.	Перевірка інших доходів від звичайної діяльності
7.	Перевірка повноти відображення доходів за звітний період

Програма аудиту фінансових результатів

№	Аудиторські процедури
1.	Перевірка правильності оформлення первинних документів, їх достовірності і законності
2	Перевірка правильності виділення доходів і витрат за видами діяльності
3	Аналіз організації обліку фінансових результатів
4	Перевірка правильності обліку фінансових результатів від: <ul style="list-style-type: none"> - операційної діяльності; - фінансової діяльності; - іншої звичайної діяльності; - надзвичайної діяльності.
5	Перевірка правильності розподілу чистого прибутку
6	Аналіз показників фінансової звітності та реєстрів обліку щодо фінансових результатів

Типовими порушеннями з обліку доходів є:

- доходи відображаються без зв'язку зі збільшенням активів чи зменшенням зобов'язань;
- недостовірність визначення доходів (неправильна оцінка);
- визнання доходами надходження від інших осіб; сум непрямих податків тощо;
- неправомірне визнання доходу від реалізації у разі, коли покупцеві не передані ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію, товари;
- неправомірне коригування визнаного доходу на величину пов'язаної з ним сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості;
- неправомірне визнання доходу при обміні подібними активами;
- неправомірне визнання доходу, пов'язаного з наданням послуг у разі неврахування ступеня завершеності робіт на дату балансу або недостовірної оцінки результату цієї операції;
- неправомірне відображення доходу в бухгалтерського обліку в сумі справедливої вартості активів, що не отримані чи не підлягають отриманню;
- неправильна класифікація доходів.

Типовими порушеннями в обліку фінансових результатів є такі:

- помилки в обліку операцій, які призвели до виникнення фінансових результатів;
- невірне визначення звітного періоду при формуванні фінансових результатів;
- помилки при закритті рахунків доходів і витрат на фінансові результати;
- невірне відображення у звітності фінансових результатів.